

UDKAST

Forslag

til

Lov om ændring af lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning
(*Præsters ret til at undlade at vie to personer af samme køn*)

§ 1

I lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 572 af 17. juni 2009, foretages følgende ændring:

1. Efter § 7 indsættes:

”§ 7 a. En præst kan undlade at vie to personer af samme køn.

Stk. 2. En præst kan undlade at meddele kirkelig velsignelse af et ægteskab mellem to personer af samme køn.

§ 2

Loven træder i kraft den 15. juni 2012.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	2
2. Baggrund.....	3
3. Hovedpunkterne i lovforslaget	3
3.1. Gældende ret	3
3.1.1 Folkekirkemedlemmers ret til kirkelig betjening	3
3.1.2. Folkekirkemedlemmers ret til brug af kirken	4
3.1.3. Ritualer for kirkelige handlinger	4
3.2 Overvejelser og lovforslagets udformning	5
4. De økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige	7
5. De økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet mv.	7
6. De administrative konsekvenser for borgere	7
7. De miljømæssige konsekvenser	7
8. Forholdet til EU-retten	7
9. Hørte myndigheder mv.	7
10. Sammenfattende skema	7
Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser	9

1. Indledning

Lovforslaget er sammen med social- og integrationsministerens forslag til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om rettens pleje og ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn) en delvis udmøntning af regeringsgrundlagets punkter om seksuel ligestilling.

Af regeringsgrundlaget ”Et Danmark, der står sammen”, oktober 2011 fremgår blandt andet:

”Regeringen vil give alle medlemmer af den danske folkekirke mulighed for at blive gift i kirken – uanset deres seksuelle orientering.”

De foreslåede ændringer i ægteskabsloven indebærer, at to personer af samme køn får mulighed for at indgå ægteskab. Ægteskabet kan indgås borgerligt eller kirkeligt.

Med henblik på at sikre at præster i folkekirken, som af samvittighedsgrunde ikke vil medvirke ved vielse af to personer af samme køn, får frihed til at sige nej hertil, indføres der med dette lovforslag en bestemmelse om, at præster i folkekirken får ret til at undlade at vie to personer af samme køn.

2. Baggrund

Den gældende ægteskabslov hviler på den forudsætning, at ægteskab indgås mellem mand og kvinde.

Ifølge ægteskabslovens § 15 kan ægteskab indgås ved borgerlig eller kirkelig vielse. Den kirkelige vielse kan finde sted inden for folkekirken, når en af parterne hører til denne, jf. § 16, stk. 1, nr. 1. Kirkelig vielse inden for folkekirken foretages af dennes præster, jf. § 17, stk. 1, og ifølge bestemmelsen fastsætter ministeren for ligestilling og kirke regler om, hvilke præster i folkekirken, der kan foretage vielser, og i hvilke tilfælde de har pligt hertil.

Regler herom er fastsat i bekendtgørelse nr. 547 af 15. december 1969 om vielse indenfor folkekirken, og det fremgår af bekendtgørelsens § 2, stk. 5, 1. pkt., at en præst kun har pligt til at foretage en vielse, såfremt begge parter hører til folkekirken, og en af dem er medlem af præstens menighed.

Siden 1989 har det været muligt for to personer af samme køn at indgå registreret partnerskab. Det registrerede partnerskab har med visse undtagelser samme retsvirkninger som indgåelse af ægteskab. En af undtagelserne er, at ægteskabslovens mulighed for kirkelig vielse ikke finder anvendelse på det registrerede partnerskab.

Med ændringerne i ægteskabsloven får to personer af samme køn mulighed for at indgå ægteskab ved borgerlig eller kirkelig vielse.

Lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning (Medlemskabsloven) indeholder nærmere bestemmelser om, hvornår medlemmer af folkekirken har ret til kirkelig betjening og hvilken præst i folkekirken, der er forpligtet til at yde den kirkelige betjening.

Da to personer af samme køn vil få mulighed for at indgå ægteskab ved en præst i folkekirken, og da regeringen ønsker, at præster i folkekirken, der ikke ønsker at medvirke hertil, kan blive fritaget herfor, foreslås det at ændre medlemskabsloven således, at loven suppleres med en bestemmelse, der lovfæster præstens frihed til at undlade at medvirke ved kirkelig vielse af to personer af samme køn.

3. Hovedpunkterne i lovforslaget

3.1. Gældende ret

3.1.1 Folkekirkemedlemmers ret til kirkelig betjening

Et medlem af folkekirken har ret til kirkelig betjening af præsten eller præsterne for den menighed, som medlemmet hører til, jf. medlemskabslovens § 6, stk. 1.

Retten til kirkelig betjening betyder, at et medlem af folkekirken har ret til at få foretaget kirkelige handlinger som dåb, konfirmation, vielse, kirkelig velsignelse af borgerligt indgået ægteskab eller begravelse/bisættelse. Endvidere skal præsten yde sjælesorg til et medlem, som ønsker det.

Medlemmer af folkekirken hører som hovedregel til menigheden i det sogn, hvor de bor, og har som hovedregel ret til kirkelig betjening i bopælssognet. Det er præsten eller præsterne i bopælssognet, som har pligt til at yde den kirkelige betjening for medlemmerne af sognemenigheden.

Medlemmer af folkekirken, der har løst sognebånd til en præst i et andet sogn, har ret til kirkelig betjening af denne præst. Medlemmer af folkekirken, som bor i udlandet, har ret til kirkelig betjening ved en præst i det sogn, hvor medlemmet senest har boet i Danmark.

Herudover har et medlem af folkekirken, der ikke hører til sognemenigheden, men som har en særlig tilknytning til denne, ret til kirkelig betjening i sognemenighedens kirke. Det fremgår af medlemskabslovens § 7, stk. 1, at der blandt andet foreligger særlig tilknytning, hvis medlemmet tidligere har haft bopæl i sognet, har nære pårørende i sognet, eller for så vidt angår begravelse eller bisættelse har forældre, ægtefælle eller børn, der er begravet på en kirkegård i sognet. Der kan også være tale om særlig tilknytning i andre tilfælde end nævnt i stk. 1, men det afgøres i så fald ved en konkret vurdering.

Foreligger der særlig tilknytning til en anden menighed end sognemenigheden betyder det, at medlemmet har krav på kirkelig betjening både i sognemenighedens kirke og i den kirke, medlemmet har en særlig tilknytning til.

Hvis medlemmet ønsker at få kirkelig betjening i den kirke vedkommende har særlig tilknytning til, er det præsten eller præsterne ved denne kirke, som har pligt til at yde den kirkelige betjening. Retskravet på kirkelig betjening i den kirke, medlemmet har særlig tilknytning til betyder, at præsten ikke med henvisning til sin adgang til selv at afslå at medvirke ved handlingen, kan forhindre en anden præst i at forestå den kirkelige handling.

Herudover har en præst altid mulighed for frivilligt at yde kirkelig betjening til medlemmer af folkekirken, uanset om de bor i sognet eller ej eller har en særlig tilknytning til sognet.

3.1.2. Folkekirkemedlemmers ret til brug af kirken

I følge § 9, stk. 1, i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m., jf. lovbekendtgørelse nr. 582 af 27. maj 2010, har et medlem af folkekirken ret til at få kirken i bopælssognet stillet til rådighed til en kirkelig handling ved en præst i folkekirken, som ikke er ansat ved den pågældende kirke. Medlemmernes ret til at få kirken stillet til rådighed til en kirkelig handling indebærer, at hverken præsten eller et menighedsråd kan modsætte sig, at der i kirken foretages den af folkekirkemedlemmet ønskede kirkelige handling.

3.1.3. Ritualer for kirkelige handlinger

Ritualer for kirkelige handlinger hører sammen med gudstjenesteordningen, bibeloversættelse og salmebog til det, der ofte betegnes som indre kirkelige anliggender. Til de indre kirkelige anliggender regnes også tilsynet med de specifikt gejstlige dele af præsternes embedsførelse i form af forkyndelse og forvaltning af sakramenterne.

Siden 1849 har regeringen i kraft af en forfatningssædvane ved vedkommende minister stået for reguleringen af de indre kirkelige anliggender i det omfang, det er nødvendigt at regulere dem. Reguleringen sker gennem kongelige anordninger eller resolutioner, der udstedes efter ministerens indstilling og på ministerens ansvar.

Som eksempler på den retlige regulering i medfør af den nævnte retssædvane kan nævnes, at der ved kongelig resolution er autoriseret bibeloversættelser, salmebog og ritualer for dåb, nadver i hjemmet, vielse og jordpåkastelse samt for bispevielse, kirkeindvielse, præstevielse og provsteindsættelse. Der er også ved kongelig anordning fastsat bestemmelser om dåb, konfirmation og indledende konfirmationsforberedelse (minikonfirmander).

Kompetencen til at foretage den retlige regulering af anliggender, der betragtes som indre kirkelige, tilkommer ministeren for ligestilling og kirke. Fra lovgivers side er det en forudsætning, at ministeren gør brug af sin kompetence, idet Folketinget har afstået fra at lovgive for disse områder, og idet en retlig regulering af de indre anliggender er nødvendig, for at folkekirken kan fungere.

Siden 1849 har skiftende kirkeministre generelt udvist stor skønsomhed og været tilbageholdende med at regulere de indre kirkelige anliggender. Ministerens kompetence til at udstede anordninger på disse områder udøves derfor på grundlag af indstillinger fra biskopper eller i form af rådgivning i form af betænkninger fra udvalg, arbejdsgrupper eller kommissioner med deltagelse af biskopper og andre teologisk sagkyndige.

Der er sket autorisation af vielsesritualer ved kongelig resolution af 22. marts 1897, 18. juli 1912 og ved kongelig resolution af 12. juli 1992 er der autoriseret ritual for vielse(bryllup) og senest ved kongelig resolution af 12. juni 1992 er der autoriseret ritual for kirkelig velsignelse af borgerligt indgået ægteskab.

Vielsesritualet skal ses i sammenhæng med ægteskabslovens bestemmelser. I ægteskabsloven § 20, stk. 3, er det bestemt, ”at nærmere regler om fremgangsmåden ved vielse i folkekirken fastsættes af kirkeministeren” (ministeren for ligestilling og kirke). I bekendtgørelse nr. 547 af 15. december 1969 om kirkelig vielse inden for folkekirken er der i § 3, stk. 3, fastsat følgende bestemmelse:

”Stk. 3. Vielsen, der skal foregå i overværelse af mindst 2 vidner, foretages i overensstemmelse med et af de autoriserede ritualer for brudevielse i folkekirken. (...)”

I bekendtgørelsens § 5, stk. 4, er følgende fastsat:

”Stk. 4. Kirkelig velsignelse meddeles i kirken i overensstemmelse med det autoriserede ritual.”

Vielsesritualet indeholder tilspørgslen og forkyndelsen og regulerer i øvrigt den kirkelige handlingsforløb.

Ægteskabslovens § 20, stk. 2, er rammen om tilspørgselsens og forkyndelsens indhold:

”Stk. 2. Parterne skal ved samtidigt møde på spørgsmål af vielsesmyndigheden erklære at ville ægte hinanden og derpå af denne forkyndes at være ægtefolk.”

Det er en forudsætning for vielsens gyldighed, at vielsen er foregået under iagttagelse af bestemmelsen i ægteskabslovens § 20, stk. 2. Folkekirkens vielsesritualer er derfor udformet i overensstemmelse med ægteskabslovens § 20, stk. 2.

3.2 Overvejelser og lovforlagets udformning

Social- og integrationsministeren har samtidig med fremsættelsen af dette lovforslag fremsat forslag til ændring af ægteskabsloven, som bl.a. betyder, at to personer af samme køn får mulighed for at blive viet ved en præst i folkekirken.

Et medlem af folkekirken har ret til kirkelig betjening af præsten eller præsterne for den menighed, som medlemmet hører til, jf. medlemskabslovens § 6, stk. 1. Retten til kirkelig betjening indebærer, at et medlem blandt andet har ret til at få foretaget en vielse eller velsignelse af et borgerligt indgået ægteskab. Hertil kommer medlemmets ret til kirkelig betjening i en kirke medlemmet har særlig tilknytning til, jf. ovenfor i afsnit 3.1.1.

Der er blandt folkekirkens præster forskellige opfattelser af, hvorvidt samliv mellem to personer af samme køn kan accepteres inden for de rammer, som fastsættes af Bibelen og folkekirkens bekendelsesgrundlag.

For at give plads til disse opfattelser anses det for hensigtsmæssigt, at folkekirkens præster får en ret til at undlade at vie to personer af samme køn.

Med lovforslaget sikres det derfor, at præster i folkekirken får ret til at undlade at medvirke ved vielse af to personer af samme køn, og at denne ret fremgår af medlemskabslovens § 7 a, stk. 1.

Tilsvarende foreslås det, at en præst, der ikke ønsker at medvirke til en kirkelig velsignelse af et borgerligt indgået ægteskab mellem et par af samme køn, får ret til at undlade at medvirke hertil.

Lovforslaget medfører ingen ændringer i den ret, som medlemmer af folkekirken har til at få stillet kirken i bopæls sognet til rådighed til en kirkelig handling ved en præst i folkekirken, som ikke er ansat ved den pågældende kirke, jf. bestemmelserne herom i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m. Denne ret indebærer, at et menighedsråd ikke kan modsætte sig, at der fx foretages vielse af to personer af samme køn i kirken. Tilsvarende kan den lokale præst heller ikke modsætte sig det, uanset at præsten ikke selv vil foretage handlingen.

Som nævnt i afsnit 3.1.1. har et medlem også krav på kirkelig betjening i en kirke som medlemmet har en særlig tilknytning til. Præsten ved kirken kan ikke med henvisning til sin adgang til at afslå at medvirke ved vielsen af medlemmet forhindre, at en anden præst i folkekirken forestår denne. Tilsvarende kan menighedsrådet ikke blokere for, at handlingen finder sted i kirken.

De ved kongelig resolution autoriserede ritualer for henholdsvis vielse(bryllup) og kirkelig velsignelse af borgerligt indgået ægteskab forudsætter, at ægteskabet indgås mellem mand og kvinde.

De foreslåede ændringer i ægteskabsloven, hvorefter ægteskab kan indgås mellem to personer af samme køn forudsætter således, at der tilvejebringes et ritual for vielse af to personer af samme køn.

En konsekvens af lovforslaget bliver således, at de eksisterende vielsesritualer for vielse af mand og kvinde bliver suppleret med et vielsesritual for vielse af to personer af samme køn.

Tilsvarende skal de eksisterende ritualer for kirkelig velsignelse af borgerligt indgået ægteskab suppleres med et ritual for kirkelig velsignelse af et borgerligt indgået ægteskab mellem to personer af samme køn.

Lovforslaget indebærer ingen konsekvenser for de eksisterende vielses- og velsignelsesritualer, der forbliver uændrede og kan anvendes som hidtil.

For at en vielse er gyldig, skal den efter ægteskabslovens § 21, stk. 1, være sket for en myndighed, der efter loven kan foretage vielser, og under iagttagelse af bestemmelsen i lovens § 20, stk. 2. Efter denne bestemmelse skal parterne ved samtidigt møde på spørgsmål af vielsesmyndigheden ”erklære at ville ægte hinanden og derpå af denne forkyndes at være ægtefolk”.

Vielsesmyndighedernes vielsesritual skal som følge heraf indrettes på en sådan måde, at ritualet indeholder en viljeserklæring fra parterne om, at de vil giftes med hinanden, og at vielsesmyndigheden forkynder, at de nu er gift med hinanden. Dette gælder ved borgerlige vielser og ved kirkelige vielser herunder vielser inden for folkekirken.

Det fremgår af social- og integrationsministerens forslag til lov om ændring af ægteskabsloven, at det ved lovens ikrafttræden bliver muligt at *omdanne* et partnerskab, der er registreret efter lov om partnerskab, til et ægteskab. Dette kan ske ved, at parret anmoder kommunen om at omdanne deres partnerskab til et ægteskab.

Par, der vælger at få omdannet deres partnerskab til et ægteskab, har mulighed for efterfølgende at få en kirkelig velsignelse af deres ægteskab.

Ministeren for ligestilling og kirke har drøftet spørgsmålet om supplerende ritualer med biskopperne. Biskopperne har tilkendegivet, at de vil indgå i arbejdet med at udarbejde ritualerne.

Samtidig med lovforslagets fremsættelse har ministeren for ligestilling og kirke derfor anmodet biskopperne om at udarbejde disse ritualer.

Ministeren for ligestilling og kirke vil på baggrund af dette arbejde udvirke, at ritualerne autoriseres ved kongelig resolution.

4. De økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for staten, kommuner og regionerne.

5. De økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet mv.

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet.

6. De administrative konsekvenser for borgere

Lovforslaget har ikke administrative konsekvenser for borgerne.

7. De miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser

8. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

9. Hørte myndigheder mv.

Et lovudkast har været sendt i høring hos følgende myndigheder, organisationer mv.:

X

10. Sammenfattende skema

Vurdering af konsekvenser af lovforslag

	Positive konsekvenser/ mindre udgifter	Negative konsekvenser/ merudgifter
Økonomiske konsekvenser for staten, regioner og kommuner	Ingen	Ingen

Administrative konsekvenser for staten, regioner og kommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Med formuleringen af § 7 a, stk. 1, sikres det, at præster har mulighed for at undlade at vie to personer af samme køn. Tilsvarende sikres det med formuleringen af § 7 a, stk. 2, at præster kan undlade at meddele kirkelig velsignelse af et borgerligt indgået ægteskab mellem to personer af samme køn, herunder også velsignelse af et omdannet registreret partnerskab.

I disse tilfælde kan parret selv henvende sig til en anden præst, men de kan også henvende sig til provst eller biskop, som skal være behjælpelig med at finde en præst, der kan foretage vielsen.

Der henvises til lovforslagets bemærkninger under pkt. 3.2.

Til § 2

Det foreslås, at loven træder i kraft den 15. juni 2012.

Til § 3

Bestemmelsen fastsætter lovens territoriale gyldighedsområde. Bestemmelsen indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 1

I lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 572 af 17. juni 2009, foretages følgende ændring:

1. Efter § 7 indsættes:

” § 7 a. En præst kan undlade at vie to personer af samme køn.

Stk. 2. En præst kan undlade at meddele kirkelig velsignelse af et ægteskab mellem to personer af samme køn.

§ 2

Loven træder i kraft den 15. juni 2012.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.